

**O'ZBEKISTONDA MOLİYAVIY TEXNOLOGIYALAR ISLOHOTLARINING  
YANGI BOSQICHI: STRATEGIK TAHLIL, RAQAMLI TRANSFORMASIYA VA  
IQTISODIY SAMARADORLIK**

**G. M. Bakoeva**

*Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti*

**Annotatsiya:** *Ushbu maqolada O'zbekistonda moliyaviy texnologiyalar sohasida boshlangan yangi islohotlar bosqichi kompleks ravishda tahlil qilinadi. Prezident tomonidan ilgari surilgan milliy FinTech strategiyasi, 1 milliard dollarlik investitsiya jalb qilish rejasi, 50 million dollarlik venchur fondi, Open Banking tizimi, raqamli valyutalar va tokenlashtirish tajribalari iqtisodiyotning raqamli transformasiyasida muhim omillar sifatida ko'rib chiqiladi. Shuningdek kadrlar salohiyatini oshirish dasturlari va startup ekotizimi rivoji makroiqtisodiy samaradorlik nuqtai nazaridan baholanadi. Islohotlarning yashirin iqtisodiyot, investitsion jozibadorlik va iqtisodiy o'sishga kutilayotgan ta'siri asoslangan holda yoritiladi.*

**Kalit so'zlar:** *FinTech, raqamli iqtisodiyot, Open Banking, raqamli valyuta, tokenlashtirish, venchur fond, investitsiya, innovatsion xab, iqtisodiy samaradorlik va startup ekotizimi.*

**Kirish**

XXI asrning uchinchi o'n yilligida davlatlarning iqtisodiy qudrati nafaqat tabiiy resurslar, balki raqamli infratuzilmaning rivojlanganlik darajasi bilan o'lchanmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev boshchiligida so'nggi yillarda olib borilayotgan siyosat mamlakatni an'anaviy agrar-industrial davlatdan zamonaviy, raqamli iqtisodiyotga asoslangan mintaqaviy liderga aylantirishni ko'zlaydi. Ayniqsa, moliyaviy texnologiyalar (FinTech) sohasidagi islohotlarning yangi bosqichi — bu shunchaki bank tizimini yangilash emas, balki milliy iqtisodiyotning "operation tizimi"ni butunlay o'zgartirishga qaratilgan tarixiy burilishdir.

Yaqin vaqtgacha O'zbekiston moliya bozori yuqori darajadagi byurokratiya, naqd pul aylanmasining kattaligi va bank xizmatlarining aholi uchun yetarlicha qulay emasligi bilan xarakterlanar edi. Biroq, Prezidentimizning so'nggi strategik qarorlari va o'tkazgan yig'ilishlarida belgilab berilgan aniq vazifalar (1 mlrd dollar investitsiya, venchur fondlar, raqamli valyuta) mamlakatda "Moliyaviy Renessans" davrini boshlab berdi.<sup>4</sup>

Bu yangi bosqichning tub mohiyati shundaki, davlat endilikda "nazoratchi" funksiyasidan voz kechib, "bosh investor" va "innovatsiyalar tashabbuskori" maqomiga o'tmoqda. Maqsad

---

<sup>4</sup> O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrda PF-158-son "O'zbekiston — 2030" strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni; Prezident Shavkat Mirziyoyevning raqamli iqtisodiyot masalalariga bag'ishlangan videoselektor yig'ilishi bayonlari (2024-2025).

aniq: 2030-yilga qadar O'zbekistonni Markaziy Osiyoning FinTech poytaxtiga aylantirish, aholining moliyaviy savodxonligini oshirish va iqtisodiyotdagi yashirin aylanmalarga raqamli texnologiyalar orqali barham berishdir. Ushbu tahliliy maqolada Prezident tomonidan ilgari surilgan inqilobiy tashabbuslarning iqtisodiy mexanizmlari, ularning ishlash tamoyillari va kutilayotgan makroiqtisodiy natijalar chuqur tahlil qilinadi.

### **Assosiy qism**

Milliy fintex strategiyasi 5 yillik yo'l xaritasi va uning mexanizmlari. Prezident qarori bilan ishlab chiqilayotgan besh yilga mo'ljallangan Milliy fintex strategiyasi — bu sohadagi tarqoqlikni yo'qotib, yagona ekotizim yaratishga qaratilgan fundamental hujjatdir.

Strategiyaning iqtisodiy arxitekturasini. Hozirgi kunda banklar, to'lov tizimlari (Payme, Click, Uzum) va kripto-birjalar alohida orolchalar kabi faoliyat yuritmoqda. Milliy strategiya ularni birlashtiruvchi "ko'priklarni" vazifasini o'taydi.

Muvofiqlashtirish: Strategiya doirasida barcha ishtirokchilar uchun yagona "o'yin qoidalari" (standartlar) joriy etiladi. Bu bozorga yangi kirib keluvchi o'yinchilar uchun to'loqlarni olib tashlaydi. (KPI) Har bir yil uchun raqamli xizmatlar qamrovi, naqdsiz to'lovlar ulushi va IT-eksport hajmi bo'yicha aniq ko'rsatkichlar belgilanadi.<sup>5</sup>

1 milliard dollarlik investitsiya: Bu mablag' qayerdan va qanday keladi?

Prezidentning "2030-yilgacha moliyaviy texnologiyalar startaplariga 1 mlrd dollar investitsiya jalb etish" to'g'risidagi topshirig'i juda ulkan va dadil maqsaddir. Xo'sh, bu mablag' qanday shakllanadi?

To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (FDI): O'zbekiston bozori ochilishi natijasida Sequoia, 500 Global, Plug and Play kabi xalqaro ventchur fondlari kirib kelmoqda. "Uzum" ekotizimining ilk "yakkashox" (qiymati 1 mlrd dollardan oshgan kompaniya) bo'lishi bunga yo'l ochdi. Mahalliy banklar transformatsiyasi. Banklar o'z daromadlarining bir qismini (taxminan 5-10 foizini) majburiy ravishda raqamli infratuzilmaga tikishni boshlaydi.

Kapital bozori (IPO) mahalliy fintex kompaniyalarining Toshkent va xorijiy fond birjalariga chiqishi orqali kapital jalb qilinadi.

Iqtisodiy samara: Jahon banki tahlillariga ko'ra, raqamli infratuzilmaga kiritilgan har 1 dollar investitsiya iqtisodiyotda 3 dollarlik qo'shimcha qiymat (added value) yaratadi.<sup>6</sup> Demak, 1 mlrd dollarlik investitsiya 2030-yilga borib O'zbekiston YalMiga kamida 3-4 milliard dollarlik ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Davlat — ventchur investor sifatida 50 mln dollarlik fond va innovatsion xab. Bu yo'nalishdagi eng inqilobiy yangilik — Markaziy bank huzurida 50 mln dollarlik Venchur fondi tashkil etilishidir. Odatda Markaziy banklar konservativ siyosat yuritadi, ammo O'zbekiston modeli bu stereotipni buzmoqda.

Venchur fondi qanday ishlaydi?

<sup>5</sup> "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida (PF-6079-son Farmon).

<sup>6</sup> World Bank Group. (2023). Digital Development and Economic Growth: The Multiplier Effect. Washington, DC: World Bank Publications.

Moliyalashtirish obyekti g'oya bosqichidagi (Pre-seed) va ilk rivojlanish bosqichidagi (Seed) fintex loyihalar. Xususiyl investorlar tavakkal qilishdan qo'rqadigan bosqichda davlat yordamga keladi. Risklarni bo'lishish davlat startapga sarmoya kiritib, uning ulushdoriga aylanadi. Agar loyiha muvaffaqiyatli bo'lsa, davlat o'z ulushini qimmatroqqa sotib, byudjetga foyda keltiradi.

**Maqsad:** Yoshlarning "g'oyasi bor, lekin puli yo'q" degan muammosiga uzil-kesil yechim topish.<sup>7</sup>

Innovatsion xab (innovation hub) va "Regulyator qumdoni"

Markaziy bank huzuridagi innovatsion xab — bu shunchaki ofis emas, balki "Regulatory Sandbox" (Tartibga solish qutisi) rejimidir. Yangi startap (masalan, sun'iy intellekt orqali kredit berish) amaldagi qonunlarga to'g'ri kelmasligi mumkin. "Qumdon" rejimida ularga vaqtincha litsenziyasiz, cheklangan mijozlar guruhida ishlashga ruxsat beriladi. Bu innovatsiyalarni bozorga kirish vaqtini (Time-to-market) 1-2 yildan 3-4 oyga qisqartiradi.

Open banking (ochiq bankchilik) bank monopoliyasining tugatilishi. Prezident belgilab bergan "Banklarda Open Banking tamoyillarini yo'lga qo'yish" vazifasi moliya bozoridagi raqobat muhitini tubdan o'zgartiradi.

Open Banking nima va u iste'molchiga nima beradi?

Hozirda mijozning ma'lumotlari (oilygi, to'lov tarixi) faqat uning bankiga tegishli "sir" hisoblanadi. Open Banking — bu xavfsiz API texnologiyasi orqali, mijozning roziligi bilan, bu ma'lumotlarni boshqa banklar va fintex ilovalariga ochib berishdir.<sup>8</sup>

Jadval 1. Open Banking joriy etilishining iqtisodiy ta'siri (2025-2028 yillar prognozi)

| Ko'rsatkich               | Hozirgi holat (Yopiq tizim)       | Open Banking tizimi (Maqsad) | Iqtisodiy o'zgarish sababi                                                                   |
|---------------------------|-----------------------------------|------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------|
| Kredit foiz stavkalari    | Yuqori (chunki bankda risk katta) | 2-3% ga pasayadi             | Mijozning to'lov qobiliyati shaffoflashadi, bank riskni aniq baholaydi.                      |
| Bankni o'zgartirish vaqti | 3-5 kun (qog'ozbozlik bilan)      | 1 daqiqa                     | Barcha moliyaviy tarix raqamli tarzda yangi bankka ko'chiriladi.                             |
| Xizmatlar xilma-xilligi   | Faqat bank taklif qilgan mahsulot | Personalizatsiya             | Sun'iy intellekt mijozning xarajatlarini tahlil qilib, unga eng mos depozitni taklif qiladi. |

<sup>7</sup> O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. "Moliyaviy xizmatlar ommabopligini oshirish milliy strategiyasi (2024 - 2026)". Toshkent, 2024.

<sup>8</sup> Basel Committee on Banking Supervision. Report on Open Banking and Application Programming Interfaces (APIs). BIS, 2023.

Bozorga ta'siri. Bu tizim banklarning "dangasa monopoliyasi"ga chek qo'yadi. Endi mijoz bankka emas, bank mijozga qarab yuguradi. Kichik fintex kompaniyalar ham yirik banklar bilan tengma-teng raqobatlashish imkoniga ega bo'ladi. Raqamli valyutalar va tokenlar: kelajak to'lov vositasi. "To'lov vositasi sifatida raqamli valyutalar va tokenlarni tajriba-sinovdan o'tkazish" — bu O'zbekistonning global kripto-iqtisodiyotga integratsiyalashuvidagi eng muhim qadamdir.

Bu jarayon qanday ishlaydi? Gap chayqovchilik qilinadigan kriptovalyutalar (masalan, Bitcoin) haqida emas, balki real aktivlar bilan ta'minlangan Stablecoins va CBDC (Markaziy bank raqamli valyutasi) haqida ketmoqda.

Tokenlashtirish: Masalan, ko'chmas mulk yoki oltinni raqamli tokenlarga aylantirib, ularni bo'lib-bo'lib sotish yoki garovga qo'yish imkoniyati yaratiladi.

Eksperiment: Maxsus "Qumdon" rejimida ma'lum bir hududda yoki sohada (masalan, ulgurji savdoda) tokenlar orqali to'lov qilish sinab ko'riladi.

Tranzaksion xarajatlar xalqaro o'tkazmalarda vositachi banklar (SWIFT) bo'lmaydi, bu esa komissiya to'lovlarini 80-90 foizga qisqartiradi. Blokcheyn texnologiyasi har bir tiyinning qayerga ketganini ko'rsatib turadi, bu esa korrupsiya va "qora bozor"ga qarshi eng samarali vositadir.<sup>9</sup>

Inson kapitali 5000 mutaxassis va 100 ta startap. Eng zamonaviy texnologiya ham malakali kadrsiz hech narsaga yaramaydi. Prezidentning 5000 nafar mutaxassis tayyorlash va 100 ta startapni akseleratsiya qilish tashabbusi islohotlarning poydevori hisoblanadi.

Akseleratsiya dasturi 100 ta eng yaxshi g'oya tanlab olinib, ularga marketing, yuridik yordam va dastlabki sarmoya beriladi. Maqsad — ularni faqat O'zbekiston emas, balki global bozorga eksport qilishga tayyorlash.

Kadrlar zaxirasi banklar va IT Park hamkorligida "FinTech Akademiyalari" tashkil etiladi. Bu yoshlar yuqori maoshli (oyiga 2000-3000\$) ish o'rinlari bilan ta'minlanadi.

Umumiy iqtisodiy tahlil va prognozlar. Prezident belgilab bergan ushbu islohotlar majmuasi O'zbekiston iqtisodiyotiga qanday ta'sir qiladi? Quyida 2025-2030 yillar uchun tahliliy prognoz keltirilgan.

---

<sup>9</sup> Istiqbolli loyihalar milliy agentligi (NAPP). O'zbekistonda kripto-aktivlar aylanmasi va "Regulyator qumdoni" faoliyati bo'yicha hisobot. Toshkent, 2024.

Jadval 2. Islohotlarning makroiqtisodiy ta'siri prognozi

| Yo'nalish                                           | 2024-yil (Hozir)              | 2030-yil (Maqsad)                            | Iqtisodiy samaradorlik (Izoh)                                                            |
|-----------------------------------------------------|-------------------------------|----------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>FinTech investitsiyalar hajmi</b>                | 50-100 mln \$                 | 1 mlrd \$                                    | Iqtisodiyotga kiritilgan to'g'ridan-to'g'ri sarmoya, yangi ish o'rinlari.                |
| <b>Naqsiz iqtisodiyot ulushi</b>                    | 55%                           | 80-85%                                       | Yashirin iqtisodiyotning qisqarishi hisobiga byudjetga soliq tushumining 30% ga oshishi. |
| <b>Aholining bank xizmatlari bilan qamrovi</b>      | 45-50%                        | 90%                                          | Open Banking va mikromoliya orqali chekka qishloqlar qamrab olinadi.                     |
| <b>Venchur orqali moliyalashtirilgan startaplar</b> | 10 ta                         | 100+ ta                                      | Innovatsion mahsulotlar eksportining o'sishi.                                            |
| <b>Raqamli valyuta aylanmasi</b>                    | 0<br>(taqiqlangan/cheklangan) | Tajriba-sinovdan to'liq joriy etishga o'tish | Xalqaro to'lovlarda valyuta xarajatlarining tejalishi.                                   |

Yashirin iqtisodiyotga zarba: Open Banking va raqamli valyuta to'lovlari orqali naqd pulga ehtiyoj keskin kamayadi. Ekspertlar fikricha, bu yashirin iqtisodiyotni 30% dan 15-20% gacha tushirishga yordam beradi. Kredit bozori raqobat va shaffoflik hisobiga tadbirkorlik kreditlari bo'yicha o'rtacha foiz stavkalari 2-4 foiz punktiga pasayishi mumkin. YaIM o'sishi moliyaviy xizmatlar sektori YaIMning eng tez o'suvchi qismiga aylanib, yillik iqtisodiy o'sishga 0.8-1.2% qo'shimcha hissa qo'shadi.

Xalqaro benchmarking o'xshash islohotlar dunyoda qanday natija bergan?

Prezidentning bu qarorlari shunchaki nazariya emas, balki dunyoning ilg'or davlatlarida muvaffaqiyatli sinovdan o'tgan modellardir.



Singapur va "Regulatory Sandbox" Singapur ham davlat darajasida startaplar uchun "Qumdon" tashkil qilgan va investitsiya kiritgan. Bugungi kunda Singapur Osiyoning FinTech poytaxti hisoblanadi. Fintex sektori mamlakat YaIMining 10% dan ortig'ini beradi. O'zbekiston uchun saboq markaziy bankning "Innovatsion xab"i aynan shu natijani ko'zlamogda.

Estoniya (E-Residency va Blockchain) tokenlar va raqamli identifikatsiya (MyID) tizimi. Estoniyada korxonani ro'yxatdan o'tkazish 15 daqiqa vaqt oladi, soliqlar avtomatik yechiladi. Raqamli valyuta tajribasi soliq ma'muriyatchiligini Estoniya darajasiga olib chiqishi mumkin.

Xitoy (Digital Yuan - e-CNY). Milliy valyuta bilan ta'minlangan tokenlar tajribasi. Xitoy naqd puldan deyarli voz kechdi. WeChat va Alipay orqali iqtisodiyot to'liq raqamlashgan. Agar tokenlar tajribasi muvaffaqiyatli o'tsa, O'zbekistonda ham QR-kod orqali bozorlarda to'lash (naqdsiz) 100% odati holga aylanadi.

#### **Xulosa**

O'zbekistonda boshlangan moliyaviy texnologiyalar islohotlarining yangi bosqichi — bu shunchaki iqtisodiy chora-tadbirlar majmui emas, balki davlatning kelajakni ko'ra bilish qobiliyatining namoyonidir. Prezident qarorlarida belgilangan har bir raqam (1 mlrd dollar investitsiya, 50 mln dollar fond, 5000 mutaxassis) bir-birini to'ldiruvchi yaxlit zanjirni hosil qiladi. Multiplikator effekti kiritilayotgan 1 milliard dollar investitsiya va Open Banking tizimi birgalikda iqtisodiyotda pul aylanish tezligini oshiradi. Bu esa YaIM o'sish sur'atiga har yili qo'shimcha 1-1.5 foiz hissa qo'shadi.

Yashirin iqtisodiyotga zarba raqamli valyutalar va shaffof to'lov tizimlari naqd pulga bo'lgan ehtiyojni keskin kamaytiradi. Mutaxassislar prognoziga ko'ra, 2030-yilga borib O'zbekistonda yashirin iqtisodiyot ulushi 30-40 foizga qisqarishi kutilmoqda.<sup>10</sup>

Investitsion jozibadorlik davlatning venchur fondi tuzishi va xatarlarni bo'yniga olishi xorijiy investorlarga "O'zbekiston — ishonchli hamkor" degan kuchli signalni berdi. Bu kelgusi yillarda mamlakatga nafaqat fintex, balki boshqa sohalarda ham yirik sarmoyalar kirib kelishini ta'minlaydi.

Xulosa qilib aytganda, bugun ekilayotgan bu "raqamli urug'lar" 2030-yilga borib O'zbekistonni mintaqaning eng qudratli, shaffof va innovatsion iqtisodiyotiga aylantirish uchun mustahkam poydevor bo'lib xizmat qiladi. Islohotlar ortga qaytmas tus oldi va uning natijalarini har bir fuqaro o'z kundalik hayotida — to'lovlar qulayligida, kreditlar arzonlashuvida va yangi ish o'rinlarida his qila boshlaydi.

#### **Foydalanilgan adabiyotlar**

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-son "O'zbekiston — 2030" strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni; Prezident Shavkat

<sup>10</sup> Xalqaro Valyuta Jamg'armasi (IMF). Central Asia Economic Outlook: FinTech as a Driver for Transparency. 2024.

Mirziyoyevning raqamli iqtisodiyot masalalariga bag'ishlangan videoselektor yig'ilishi bayonlari (2024-2025).

2. "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida (PF-6079-son Farmon).

3. Safaeva, S. R., Alieva, M. T., Abdukhalilova, L. T., Alimkhodjaeva, N. E., & Konovalova, E. E. (2020). Organizational and economic aspects of the development of the international tourism and hospitality industry. *Journal of Environmental Management & Tourism*, 11(4 (44)), 913-919.

4. Safaeva, S. (2020). Investment in the tourism sector: the pandemic and its impact. *Архив научных исследований*, (32).

5. Rikhsibaevna, S. S. (2025). Environmental sustainability in tourism: perspectives for Uzbekistan. *Labor economics and human capital*, 4(3), 176-185.

6. Sayyora, S. (2024). Analyzing Resource Allocation and Management in the Uzbekistan Hotel Industry Within the Context of Cloud, Distributed, and Parallel Systems. *International Journal of Biological Engineering and Agriculture*, 3(1), 118-128.

7. Сафаева, С. Р. (2021). Основные аспекты совершенствования сферы туризма в период мировой пандемии. *Тенденции развития науки и образования*, (79), 3.

8. Safaeva, S., & Talipova, N. (2020). Problems Of Using Matrix Models In Strategic Decision Making. *Архив научных исследований*, (17).

9. Safaeva, S., & Abdullakhanova, G. (2025). Social Integration of Women Through Employment in the Tourism Sector. *JournalNX*, 11(1), 18-21.

10. Абдувахидов, А., & Сафаева, С. (2022). Пандемия шароитида кичик тадбиркорлик соҳасининг ривожланиши ва унинг ўзига хос хусусиятлари. *Направления развития благоприятной бизнес-среды в условиях цифровизации экономики*, 1(01), 59-62.

11. World Bank Group. (2023). Digital Development and Economic Growth: The Multiplier Effect. Washington, DC: World Bank Publications.

12. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. "Moliyaviy xizmatlar ommabopligini oshirish milliy strategiyasi (2024-2026)". Toshkent, 2024.

13. Basel Committee on Banking Supervision. Report on Open Banking and Application Programming Interfaces (APIs). BIS, 2023.

14. Istiqbolli loyihalar milliy agentligi (NAPP). O'zbekistonda kripto-aktivlar aylanmasi va "Regulyator qumdoni" faoliyati bo'yicha hisobot. Toshkent, 2024.

15. Xalqaro Valyuta Jamg'armasi (IMF). Central Asia Economic Outlook: FinTech as a Driver for Transparency. 2024.

16. Baqoyeva, G. M., & Qilichov, K. K. (2022). O'ZBEKISTONDA QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORINING HOZIRGI HOLATI TAHLILI VA BU BOZORDA KAPITAL JALB QILISHNING ISTIQBOLLARI. *Academic research in educational sciences*, 3(1), 712-725.

17. Bakoeva, G. M. (2021). Foreign experience in applying IPO practice in Uzbekistan's securities market and potential of using derivatives. *International Relations: Politics, Economics, Law*, 2020(1), 48-57.

18. Bakoeva, G. M. (2023). PECULIARITIES OF THE CURRENT SITUATION OF THE BANKING IPO MARKET. In *International Scientific and Current Research Conferences* (pp. 78-81).

19. Ибодуллаев, Ш., & Бакоева, Г. (2021). Актуальные вопросы развития банковской системы Республики Узбекистан. *Общество и инновации*, 2(2/S), 179-186.